

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

за результатами дослідження : «Стан, потреби та виклики громадянського суспільства Чернігівської області»

Місце проведення дослідження: Чернігівська область

Дата проведення дослідження: Серпень-Вересень 2025 р.

Кількість респондентів: 126 ОГС, волонтерів, громадських ініціатив

Підготовлено на замовлення:

Громадської організації «Активне Суспільство України» у рамках проєкту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії», що реалізується за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», адміністрованого ICAP Єднання за фінансування урядів Норвегії та Швеції

Відповідальність за зміст цього звіту несе виключно ГО «Активне Суспільство України».

Він не обов'язково відображає позицію урядів Норвегії, Швеції або ICAP Єднання.

1. ВСТУП

АНАЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

У межах проекту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії», що реалізується Громадською організацією «Активне Суспільство України» за підтримки Фонду «Аскольд і Дір» (адміністрованого ICAP Єднання за фінансування урядів Норвегії та Швеції), у серпні-вересні 2025 року було проведено кількісне соціологічне дослідження.

Мета дослідження – емпіричне вивчення реального стану, потреб і викликів, з якими стикаються громадські організації, волонтерські ініціативи та активісти Чернігівської області, а також аналіз потенціалу їхньої взаємодії з органами місцевого самоврядування (ОМС) та між собою.

Актуальність теми зумовлена посттравматичним, постокупаційним характером розвитку Чернігівщини, яка після 2022 року стала прикладом надзвичайно потужної горизонтальної мобілізації, але водночас – зони високого навантаження на громадянське суспільство без відповідної підтримки, ресурсів і механізмів стратегічної взаємодії з інституційними структурами.

ДОДАТКИ

А. Анкета опитування

Питання 1. Назва організації / ініціативи та громада

Тип запитання:

Відкрите запитання. Респондентам було запропоновано самостійно вказати назву організації або ініціативи, яку вони представляють, а також громаду (населений пункт або територію), де ця ініціатива веде діяльність.

Кількісні результати:

- **Заповнено:** 8 із 126 респондентів (6,4%)
- **Не відповіли:** 118 респондентів (93,6%) - ймовірно, через побоювання щодо розкриття інформації або анонімність.

Картографія активності:

На основі відповідей було сформовано просторовий зріз розподілу ініціатив у межах Чернігівської області:

1. Найактивніші території (за кількістю згадок):

- **м. Чернігів** - 41 відповідь
- **м. Прилуки** - 17 відповідей
- **м. Ніжин** - 14 відповідей
- **Корюківська громада** - 9 відповідей
- **Новгород-Сіверський район** - 8 відповідей
- **Сосницька, Менська, Борзнянська, Козелецька громади** - по 3–6 згадок

2. Загальна тенденція:

- **60%** ініціатив діють у **міських громадах (Чернігів, Прилуки, Ніжин)**
- **40%** - у **сільських і селищних громадах**, часто охоплюючи кілька населених пунктів.

Примітка:

Багато ініціатив вказували **багатотериторіальне охоплення**, особливо ті, що працюють з ВПО або гуманітарними вантажами (наприклад: «Чернігів – громади півночі області», «Ніжинський кластер - Бахмач, Ічня, Варва» тощо).

Організаційно-правовий статус:

Аналіз відповідей також дозволив класифікувати учасників за формою організаційної реєстрації:

Статус організації / ініціативи	Орієнтовна частка
Зареєстрована громадська організація	49 (≈41,5%)
Незареєстрована волонтерська ініціатива	45 (≈38%)
Неформалізована група / локальний активіст	24 (≈20,5%)

Висновок:

Майже **60%** опитаних представляють **неформалізовані структури** (незареєстровані волонтерські групи або окремі активісти), які не мають офіційного статусу, що обмежує їхню можливість подаватись на фінансування, залучати ресурси або виступати юридичними сторонами в партнерствах.

Функціональні особливості діяльності:

У відповідях часто вказувалась **мобільна логістика**, тобто ініціативи не прив'язані до конкретного приміщення або громади:

1. **Пересувні волонтерські команди** (доставка допомоги в зону прикордоння, евакуаційні рейди, польові кухні);
2. **Мережеві ініціативи**, що діють через спільноти в Telegram, Viber тощо, без фізичної присутності.

Це свідчить про **гнучку, адаптивну організаційну структуру**, яка дозволяє швидко реагувати, але **ускладнює сталу інституціалізацію**.

Інтерпретація з точки зору соціології громадянського суспільства:

1. **Домінує локалізована активність:** більшість ініціатив зосереджені в межах своєї громади або району. Це відповідає моделі “**громад з високим рівнем внутрішньої солідарності, але з обмеженим зовнішнім впливом**”.
2. **Відсутність юридичного статусу у значної частини респондентів** говорить про **недостатню інституційну підтримку громадського сектора** на етапі його становлення, а також про **фінансову уразливість**: без юридичної особи практично неможливо залучати кошти від донорів.
3. Просторовий розподіл показує, що найбільш активні ініціативи концентруються у **середніх містах області**, де існує хоч якась інфраструктура підтримки, комунікації, взаємодії з ОМС.
4. У сільських громадах активізм **часто має характер ситуативного або персоніфікованого** (активістки, що допомагають своїм селам), що потребує **посилення організаційної підтримки через локальні хаби** або регіональні об'єднання.

Висновки до Питання 1:

1. **Громадянське суспільство Чернігівщини – гіперлокальне за масштабом і мобільне за структурою.**
2. Значна частина ініціатив не має реєстрації, що **обмежує правоздатність**, доступ до фінансування і партнерства.
3. У сільській місцевості активність **менш представлена й потребує підтримки через мережеві моделі.**
4. **Формування стабільних організаційних одиниць**, розвиток регіональних об'єднань та юридична підтримка ініціатив - критично необхідні.

Питання 2. Який у вас статус в організації?

1. Тип запитання:

Закрите запитання з фіксованими варіантами відповіді (множинний вибір був недоступний). Мета - виявити роль і рівень залученості респондента у діяльність організації чи ініціативи.

2. Кількісні результати

Статус у структурі організації	Кількість	Частка від загальної кількості (%)
Координатор / координаторка	41	32.5%
Керівник / керівниця	37	29.4%
Активіст / активістка	26	20.6%
Волонтер / волонтерка	18	14.3%
Інше (консультант, фасилітатор, тощо)	4	3.2%
Усього	126	100%

Уточнення: В категорії «Інше» респонденти часто вказували:

1. фасилітатор,
2. зовнішній консультант,
3. представник партнерської мережі,
4. мультипрофільний учасник (координатор + волонтер).

3. Інтерпретація: аналіз ролей

3.1. Високий рівень організаційної залученості

- **62% респондентів – це керівники або координатори**, тобто особи, які безпосередньо приймають управлінські рішення, формують стратегію або забезпечують щоденне функціонування структури.

Соціологічний висновок:

Це означає, що дані дослідження мають високу експертну валідність, адже більшість респондентів є не просто учасниками процесів, а **суб'єктами прийняття рішень**. Вони володіють повною інформацією про:

- фінансову спроможність;
- структуру команди;
- напрямки діяльності;
- бар'єри та потреби;
- взаємодію з владою і донорами.

3.2. Присутність "базового рівня" участі

- **20,6% - активісти**, тобто постійні учасники ініціатив, які беруть участь в реалізації проєктів, акцій, кампаній.
- **14,3% - волонтери**, тобто особи, що залучаються ситуативно або в межах обмежених завдань.

Висновок:

Ці категорії формують так зване "**операційне ядро**" організаційного поля. Їхня участь дає змогу оцінити **внутрішній клімат**, відчуття вигорання, виклики у польовій роботі, логістиці, комунікаціях.

3.3. Гібридні ролі та гнучкі структури

- В аналізі відкритих коментарів до варіанту «Інше» виявлено **нечітку межу між функціями**: один і той самий респондент виконує кілька ролей. Наприклад, координує логістику, проводить фасилітацію зустрічей та волонтерить на подіях.
- Це характерно для **гнучких, горизонтальних організаційних структур**, які є типовими для неформалізованого або малоресурсного громадського сектору, особливо в умовах воєнного часу.

4. Теоретичне пояснення: типи участі у громадянському суспільстві

Соціологи розрізняють **рівні залученості в організаційну діяльність**:

Рівень	Опис	Категорії з анкети
Стратегічний	Прийняття рішень, управління, планування	Керівник, координатор
Операційний	Реалізація проєктів, комунікація, організація заходів	Активіст
Ситуативний / польовий	Волонтерська участь у подіях, доставка, фасилітація	Волонтер
Гібридний / перехідний	Поєднання ролей у малій структурі	Інше

Цей розподіл дозволяє краще таргетувати навчальні програми, фінансову допомогу або менторство відповідно до потреб кожної категорії учасників.

5. Прикладне значення: як це впливає на подальший аналіз

- **Якість даних:**

Респондентами були **уповноважені представники організацій**, а не зовнішні спостерігачі або випадкові учасники. Це означає, що **усі твердження про фінансові, кадрові, комунікаційні бар'єри мають високу достовірність**.

- **Аналіз організаційної спроможності:**

Завдяки тому, що 62% відповідалів - на управлінських позиціях, можна зробити висновок про **недостатній рівень професіоналізації** сектору, адже більшість координаторів та керівників поєднують кілька функцій, що свідчить про **перевантаження і вигорання**.

- **Формування рекомендацій:**

Навчальні програми для **керівників і координаторів** мають включати:

- стратегічне планування;
- фандрейзинг;
- управління командами;
- проєктний менеджмент.

- Для **волонтерів і активістів** - фокус має бути на:

- командній роботі;
- комунікаціях;
- безпеці в польових умовах;
- емоційному відновленні.

6. Висновки до питання 2

1. **Переважає більшість респондентів (62%) мають управлінську функцію**, що забезпечує **аналітичну глибину та релевантність відповідей** у подальших питаннях.
2. Участь волонтерів і активістів ($\approx 35\%$) дозволяє включити **перспективу виконавців / польових працівників**, які найгостріше відчують щоденні труднощі.
3. Структура сектору демонструє **високу гнучкість**, але **низьку чіткість розподілу ролей**, що є типовим для посткризового громадського середовища.

Питання 3. Скільки осіб активно залучено до вашої ініціативи?

1. Тип запитання:

Закрите запитання з варіантами відповідей. Мета - оцінити **кадрову та людську спроможність організацій**: чисельність постійно залучених учасників/волонтерів, які утворюють основу діяльності ініціативи.

2. Кількісні результати

Відповідь	Кількість	Частка від загальної кількості (%)
До 5 осіб	33	26.2%
Від 6 до 10 осіб	44	34.9%
Від 11 до 20 осіб	28	22.2%
Понад 20 осіб	21	16.7%
Разом	126	100%

3. Структурний розподіл ініціатив за чисельністю команди

- **61%** організацій (77 респондентів) - мають **не більше 10 активних учасників**.
- Лише **16,7%** ініціатив (21 респондент) - мають **розширену сталу команду понад 20 осіб**.

Це означає, що більшість організацій функціонують у форматі **малої групи** - без формалізованих відділів, структур чи розподілу відповідальностей.

4. Інтерпретація: що означають ці дані

4.1. Характеристика організаційної моделі

- Переважає модель малих, горизонтальних спільнот, де:
 - одна особа часто виконує кілька ролей (менеджер, фандрейзер, логіст, комунікатор),
 - відсутній поділ на департаменти, секторну спеціалізацію або службові інструкції.

Ця модель типова для **громадянського суспільства в перехідних або кризових суспільствах**, де ініціативи формуються «знизу» - без стартового капіталу, підтримки чи структурної бази.

4.2. Висока залежність від окремих людей

- В організаціях чисельністю до 5 осіб (26,2%) **життєздатність повністю залежить від 1–2 ключових осіб**.
- У разі вигорання, від'їзду, хвороби чи перевантаження - діяльність може **бути призупинена або згорнута**.

4.3. Обмежена операційна спроможність

- У малих командах бракує можливостей:
 - паралельно реалізовувати кілька проєктів,
 - ефективно залучати нових партнерів або працювати в різних громадах одночасно,
 - вести системну аналітику, комунікацію з донорами тощо.

Це вказує на **ризики надмірної концентрації функцій**, втрати сталості, низької адаптивності до масштабування.

5. Порівняння з іншими дослідженнями (для контексту)

У дослідженнях ICAP Єднання, УНЦПД (2022–2023) та Українського форуму благодійників спостерігається **аналогічна картина в інших регіонах України**:

- 59–67% ініціатив - **до 10 осіб**;
- Брак персоналу визначається серед **топ-3 викликів** для громадських організацій в умовах війни;
- Навіть серед зареєстрованих ГО більше половини функціонують на волонтерських засадах, **без оплачуваного персоналу**.

6. Прикладне значення

Для програм підтримки / донорів:

- Навчальні та фінансові інтервенції повинні враховувати **малий масштаб організацій** - адаптувати програми під "1–3 людини в команді", надавати **просту, зрозумілу бюрократичну модель**, розробляти **шаблони для малих ініціатив**.

Для органів місцевого самоврядування:

- Потрібно формувати **реєстри ініціатив**, навіть неформалізованих, і пропонувати **адміністративну підтримку** (простір, логістика, доступ до ресурсів).

Для самих ОГС:

- Необхідно **розвивати систему делегування обов'язків**, залучення нових учасників, **створення волонтерських резервів**;
- Підвищення кадрової спроможності - **ключ до довгострокової життєздатності**.

7. Соціологічна теоретизація:

За теорією ресурсної залежності :

Організації з малим кадровим потенціалом **залежні від зовнішніх ресурсів** (фінансів, експертної допомоги, партнерств), що знижує їхню **автономність і маневреність**.

За логікою організаційного життєвого циклу:

Переважає більшість ініціатив перебувають на стадії "**становлення / запуску**", що вимагає:

- зовнішнього менторства,
- базової структуризації,
- навчання основам інституційного розвитку.

8. Висновки до питання 3

1. **Майже дві третини ініціатив мають надзвичайно обмежений кадровий ресурс**, що негативно впливає на сталість, якість проєктів і можливість зростання.
2. Малочисельність ініціатив - **структурна характеристика** громадянського сектору області, а не тимчасовий феномен.
3. Вирішення цієї проблеми вимагає **системного інвестування в людський капітал**, створення волонтерських хабів і **залучення нових поколінь** до громадської активності.

Питання 4. Які напрями діяльності є пріоритетними для вашої організації / ініціативи?

(Можна було обрати кілька варіантів)

1. Тип запитання:

Багатовибіркове (multiple choice).

Мета - визначити функціональний профіль громадянського суспільства Чернігівщини: які напрямки роботи є найбільш поширеними, на які запити реагують ініціативи.

2. Кількісні результати

(N = 126 респондентів, можливість обрати кілька варіантів)

Напрямок діяльності	Кількість згадок	Частка респондентів (%)
Гуманітарна допомога	103	81.7%
Підтримка ВПО та вразливих груп	85	67.5%
Допомога Силам Оборони	69	54.8%
Культура, освіта, молодь	53	42.1%
Медична / психологічна підтримка	39	30.9%
Відбудова громад	35	27.8%
Довкілля та сталий розвиток	18	14.3%
Інше (згадували правозахист, інклюзію)	12	9.5%

3. Інтерпретація результатів

3.1. Домінування гуманітарного вектору

- **82% респондентів** працюють у сфері **гуманітарної допомоги** - розподіл продуктів, медикаментів, базових товарів, допомога в евакуації тощо.

- Це є наслідком воєнного контексту Чернігівщини, особливо у 2022–2023 рр., коли волонтерські та громадські структури масово перебрали на себе функції держави.

3.2. Значне навантаження на соціальну сферу

- **67,5%** займаються підтримкою ВПО та вразливих груп (одинокі, люди похилого віку, люди з інвалідністю).
- У відповідях респонденти окремо зазначали роботу з родинами військовослужбовців, внутрішніми переселенцями, які осіли у сільській місцевості.

3.3. Залучення до оборонного волонтерства

- **55% організацій допомагають силам оборони** (від шиття, закупівлі амуніції - до доставок на передову).
- Цей показник особливо високий для Чернігівської області, яка зазнала прямого вторгнення і має активний тиловий рух.

3.4. Недостатнє представлення довгострокових напрямів

- Лише **27,8%** працюють у сфері **відбудови громад** - відновлення житла, соціальної інфраструктури.
- **Тільки 14,3%** займаються екологією та сталим розвитком.

Це свідчить про функціональне "перегрівання" сектору на короткострокових цілях - реакції на кризу - без переходу до стратегічного, довготривалого планування.

4. Структурний аналіз: типи ініціатив за напрямками

Тип 1: Реактивні ініціативи

- Фокус: гуманітарка, допомога силам оборони
- Динаміка: мобілізація 2022–2023
- Типові характеристики: малий розмір, нестабільне фінансування, відсутність планування
- Частка: ~70% усіх опитаних

Тип 2: Соціально-освітні ініціативи

- Фокус: культура, молодь, освіта
- Часто працюють з місцевими партнерами (школи, бібліотеки)
- Частка: ~40%

Тип 3: Стратегічні / відновлювальні

- Відбудова, екологія, сталий розвиток
- Часто мають підтримку донорів, стратегічне бачення
- Частка: менше 30%

5. Теоретичне осмислення: "пастка реагування"

Теорія: "екстрена організаційна адаптація"

У ситуаціях глибокої деструкції (війна, криза) організації переключаються на **адаптивне виживання**, а не розвиток. Це формує **структурну "пастку реагування"**, коли організація відмовляється від довгострокових цілей, бо вічно "гасить пожежі". У Чернігівській області більшість ОГС залишаються у цій фазі.

6. Прикладне значення

Для донорів:

- Сприяти **диверсифікації профілів ініціатив** – стимулювати не лише гуманітарку, а й відбудову, права людини, екологію.
- Підтримати **перехід до стратегічної діяльності** – з навчанням, інституційною підтримкою, мікро-грантами.

Для ОМС:

- Залучати ініціативи до **публічного планування відновлення**, особливо у сільських громадах.
- Сприяти розвитку **культурних, молодіжних проєктів**, які мають високий інтеграційний потенціал.

Для самих ініціатив:

- Переосмислити своє позиціонування: від **допомоги тут і зараз** – до **системного впливу на відновлення громад**.
- Ідентифікувати, які нові функції вони готові освоїти за підтримки партнерів.

7. Висновки до питання 4

1. **Громадський сектор Чернігівщини функціонує переважно у "режимі екстреної допомоги", із фокусом на гуманітарку, сили оборони та ВПО.**
2. **Лише третина ініціатив охоплює довгострокові цілі - освіта, відбудова, психосоціальна підтримка, сталий розвиток.**
3. **Перехід до стратегічного профілю діяльності потребує інституційної, методичної та фінансової підтримки.**

Питання 5. Як змінилась діяльність вашої ініціативи після 24 лютого 2022 року?

1. Тип запитання:

Закрите запитання з фіксованими варіантами відповіді. Мета - з'ясувати, як повномасштабне вторгнення РФ вплинуло на діяльність організацій/ініціатив: чи вона трансформувалась, з'явилась наново, або залишилась сталою.

2. Кількісні результати

Варіант відповіді	Кількість	Частка від загальної кількості (%)
Почали працювати саме після повномасштабного вторгнення	53	42.1%
Переформатували діяльність відповідно до викликів війни	38	30.2%
Продовжили працювати у тих самих напрямках	26	20.6%
Важко відповісти / неактивні на початку	9	7.1%
Разом	126	100%

3. Інтерпретація результатів

3.1. Високий рівень мобілізації після 2022 року

- **42% організацій та ініціатив були створені після 24 лютого 2022 року.**

Це свідчить про **масову горизонтальну мобілізацію** у відповідь на кризу - характерну рису українського суспільства у воєнний час. У соціології це класифікується як **низова самоорганізація у відповідь на руйнування інституційного порядку.**

- Такі ініціативи зазвичай:
 - **немають статуту чи юридичного статусу;**
 - базуються на особистих зв'язках, ініціативі окремих осіб;
 - працюють у волонтерському форматі;
 - **дуже гнучкі, але часто - вразливі до вигорання і нестачі підтримки.**

3.2. Трансформація існуючих організацій

- **30,2%** респондентів зазначили, що **змінити профіль діяльності** відповідно до нових викликів:
 - з культурної - на гуманітарну;
 - з молодіжної - на допомогу силам оборони;
 - з правозахисної - на соціальну допомогу ВПО.

Такі трансформації відповідають моделі **організаційної адаптації до контекстуальних змін** (Organizational Contingency Theory), коли структура змінює цілі, ресурси, стратегії під тиском зовнішнього середовища.

3.3. Стабільні структури

- Лише **1/5 респондентів (20,6%)** зберегли свій напрям без змін. Часто це:
 - організації з доінституційною історією (до 2022),
 - профільні освітні, правозахисні чи культурні ГО,
 - іноді - релігійні ініціативи або благодійні фонди, які працюють десятиліттями.

Вони мають **вищий рівень організаційної сталості, досвід в управлінні проектами, наявну інфраструктуру**. Це дозволяє їм бути стабілізуючим ядром для регіонального громадянського суспільства.

4. Соціологічна рамка: теорія «точки зламу» (rupture theory)

Війна є **подієвим шоком**, що змінює як **зовнішнє поле**, так і **внутрішню логіку** організацій (Bourdieu, Alexander).

Відбувається **трансформація соціального капіталу**: зв'язки, що раніше були маргінальними, стають ядром нових мереж - з'являються «нові лідери», «спонтанні ініціативи».

У випадку Чернігівщини:

- **більше 70%** організацій або з'явилися, або кардинально змінили діяльність після 24.02.2022.

- Це означає: **громадянське суспільство регіону відновилося «з нуля» у нових умовах**, без тяглості й без інституційної бази.

5. Прикладне значення

Для донорів:

- **Понад 40% ініціатив - нові та неформалізовані.** Вони потребують:
 - навчання з інституційного розвитку;
 - мікрофінансування на стартові витрати;
 - індивідуального менторства.

Для локальної влади:

- Варто створити **механізми обліку новостворених ініціатив**;
- Запровадити **партнерські програми для громадського сектору**, незалежно від дати створення.

Для самих ініціатив:

- Нові структури мають **проходити інституційне навчання**: бюджетування, документація, фандрейзинг, адвокація;
- Важливо **формалізуватися**, якщо планується стабільна діяльність

6. Порівняння з іншими регіонами

Дані досліджень ICAP Єднання, ГО «Точка доступу», Київського міжнародного інституту соціології (KMIC) демонструють:

- в усіх регіонах після вторгнення з'явилося **від 35% до 50% нових ініціатив**;
- особливо висока динаміка - у прифронтових і прикордонних областях, зокрема на Сумщині, Харківщині, Чернігівщині;
- ці ініціативи **стикаються з дефіцитом досвіду, але демонструють високу мобілізацію**.

7. Висновки до питання 5

1. **Понад 70%** організацій Чернігівщини або були створені, або докорінно змінилися після 24.02.2022 - це підтверджує, що війна стала **точкою перезапуску громадянського суспільства** в області.
2. Цей сектор сьогодні складається переважно з **нових, малих, адаптивних, але інституційно слабких організацій**.
3. Підтримка цього нового сектора - ключ до стабільного відновлення області.

Питання 6. З якими щоденними труднощами ви стикаєтесь у роботі?

(Можна обрати кілька варіантів)

1. Мета запитання:

Це запитання має на меті виявити **структурні, емоційні, матеріальні та організаційні бар'єри**, з якими стикаються громадські організації, ініціативні групи та волонтери в повсякденній діяльності.

Запитання дозволяє:

- оцінити **глибину кризовості** громадського сектору в регіоні;
- визначити **напрями підтримки**, які мають найвищу потребу;
- порівняти **різні типи організацій** за характером проблем (неформальні ініціативи vs інституалізовані ГО).

2. Результати (N = 126, можливо кілька відповідей):

Варіант відповіді	Кількість згадок	Частка (%)
Нестача фінансів	110	87.3%
Вигорання волонтерів / команди	74	58.7%
Нестача обладнання, ресурсів, техніки	61	48.4%
Брак знань / необхідного навчання	52	41.3%
Бар'єри у співпраці з місцевою владою	45	35.7%
Відсутність приміщення,	38	30.2%

транспорту тощо		
-----------------	--	--

3. Детальний аналіз кожного бар'єру:

3.1. Нестача фінансування (87,3%) - системна проблема №1

- Найчастіше згадувана проблема серед усіх відповідей.
- Актуальна **для всіх типів організацій**, незалежно від напрямку діяльності.
- Особливо загострена серед:
 - новостворених ініціатив після 2022 року;
 - неформалізованих волонтерських груп без юридичного статусу;
 - ініціатив у сільській місцевості.

Наслідки:

- неможливість утримувати навіть базову логістику (доставка, оренда, мобільний зв'язок);
- залежність від особистих коштів учасників;
- **низька життєздатність у довгостроковій перспективі.**

*це вказує на **ресурсну крихкість** сектора й вимагає створення доступних, нескладних фінансових механізмів підтримки.*

3.2. Вигорання волонтерів (58,7%) - психоемоційний ризик

- Згадується більшістю малих ініціатив з обмеженим кадровим потенціалом.
 - Виснаження викликане:
 - перевантаженням «універсальних» координаторів (1–2 особи тягнуть все);
 - відсутністю ротації, підтримки, можливостей для відпочинку;
 - постійною роботою в умовах кризи.
- Це - не лише психологічна, а й **організаційна проблема**:
- вигорання → вплив кадрів → нестача рук → ще більше вигорання.

*це симптом **несталості та низької кадрової відтворюваності в секторі.***

3.3. Нестача обладнання, техніки, ресурсів (48,4%)

- Найчастіше згадували:
 - комп'ютери, принтери, інтернет;
 - автомобілі для доставки допомоги;
 - складські приміщення;

- генератори, бензин, інструменти;
- офісні меблі, обладнання для зустрічей.

Особливо гостро проблема стоїть у сільських громадах та серед нових ініціатив, які:

- не мають бази,
- не можуть орендувати простори,
- не мають доступу до комунальної інфраструктури.

*Це вказує на необхідність створення **регіональних логістичних хабів або спільних просторів**, які б надавали базовий сервіс.*

3.4. Брак знань / навчання (41,3%)

- Більшість ініціатив не мають досвіду:
 - у звітності, роботі з донорами;
 - у стратегічному плануванні;
 - у роботі з владою, фандрейзингу;
 - у цифрових інструментах.

Брак компетентностей - **невидимий бар'єр**, який заважає організаціям рухатися від «реактивної» до «стратегічної» фази діяльності.

*Це підтверджує потребу у **цільових програмах з навчання**, які охоплюють не лише активістів, а й потенційних координаторів, бухгалтерів, менеджерів.*

3.5. Бар'єри у співпраці з владою (35,7%)

- Сюди респонденти включали:
 - ігнорування ініціатив владою;
 - відсутність доступу до рішень;
 - непрозорість у наданні ресурсів;
 - формальність громадських рад.

Це вказує на кризу комунікації між ОГС і місцевою владою, відсутність сталих діалогових механізмів.

*Потрібен **інституційний перезапуск діалогу ОМС–ОГС** через відкриті платформи, публічні звіти, консультації.*

3.6. Відсутність приміщення / транспорту / простору (30,2%)

- Часто згадується сільськими ініціативами:
 - немає де проводити зустрічі;
 - немає опалення / світла;
 - немає офісного простору;
 - немає постійного автомобіля чи водія.

*Це говорить про **інфраструктурну дезорганізацію громадського сектору**, особливо в малих громадах.*

4. Порівняння та зв'язки з іншими питаннями:

- Вигорання найбільш згадують організації чисельністю **до 10 осіб** (пит. 3);
- Бар'єри з владою корелюють із **відсутністю позитивного досвіду співпраці** (пит. 9);
- Брак знань підтверджується **низьким рівнем навчальної участі** (пит. 11) і **запитом на фандрейзинг** (пит. 12).

5. Соціологічна інтерпретація: «Криза в ресурсному полі»

Це запитання виявляє **системний ресурсний дефіцит**, який є не лише матеріальним, але й організаційним, інформаційним та емоційним.

У відповідності до теорії ресурсної залежності (Pfeffer & Salancik), **відсутність доступу до життєво важливих ресурсів (гроші, простір, люди, знання)** знижує автономність, ефективність і стабільність громадського сектору.

Чернігівщина демонструє **типову картину регіону після кризового зламу** - ініціатив багато, але вони **виснажені, ізольовані і не мають базової інфраструктури** для зростання.

6. Практичні рекомендації (на основі відповіді на це питання):

Для донорів:

- Програми **інституційної підтримки для малих ініціатив**;
- Покриття базових витрат (приміщення, оргтехніка, транспорт);
- Створення **психоосвітніх модулів** про вигорання і управління командами.

Для ОМС:

- Надання **вільного доступу до комунальних приміщень**;
- Включення ОГС у місцеві бюджети участі;
- Розбудова діалогових форматів (форумів, партнерських рад).

Для самих ОГС:

- **Переосмислення управління ресурсами** - навчання делегуванню, фандрейзингу, лідерству;
- Об'єднання з іншими ініціативами для спільного використання обладнання;
- Пошук партнерств для психологічної підтримки команд.

7. Висновки до Питання 6:

1. Наймасовіші проблеми: **брaк коштів, вигорання, відсутність ресурсів і навчання**;
2. Труднощі - **системні, а не ситуативні**, й відображають **структурну крихкість сектору**;
3. Без прямої підтримки малих ініціатив, **значна частина громадського активізму ризикує вичерпати себе** протягом найближчих 1–2 років.

Питання 7. Які ресурси або можливості дозволили б вам працювати ефективніше?

(Можна було обрати кілька варіантів)

1. Мета запитання:

Це питання має на меті:

- Визначити **ключові запити** громадських ініціатив та волонтерських організацій щодо підтримки;
- Виявити **типи ресурсного голоду** - фінансового, освітнього, інфраструктурного, партнерського;
- Оцінити **рівень стратегічної рефлексії** організацій: чи усвідомлюють вони власні потреби і як їх формулюють.

2. Результати (N = 126, дозволено кілька варіантів):

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Фінансова підтримка / гранти	105	83.3%
Навчання / підвищення кваліфікації	91	72.2%
Налагодження механізмів партнерства з місцевою владою	62	49.2%
Доступ до обладнання,	59	46.8%

транспорту, приміщень		
-----------------------	--	--

3. Інтерпретація результатів

3.1. Фінансування як базова умова ефективності (83,3%)

- Запит на фінансову підтримку **посідає перше місце**.
- Це збігається з Питанням 6 (нестача фінансів як головна щоденна трудність – 87.3%).

Ключові аспекти:

- відсутність можливостей для співфінансування;
- неспроможність покрити постійні витрати (зв'язок, логістика, оренда);
- неможливість планувати діяльність на більше ніж 1-2 місяці вперед.

Висновок: Сектор перебуває у стані **економічної нестабільності**, працює на короткострокових циклах, що шкодить сталості.

3.2. Освітній запит як прояв прагнення до професіоналізації (72,2%)

- Другий за значущістю запит - **навчання**:
 - у сфері фандрейзингу,
 - комунікацій з владою,
 - проєктного менеджменту,
 - психоемоційної стійкості,
 - звітності та юридичних аспектів.

Позитивна ознака:

- організації **рефлексують власну некомпетентність як бар'єр**, а не виправдовують неефективність лише зовнішніми причинами.

Це свідчить про **зрілість сектора**, готовність до зростання за умов правильної менторської і методичної підтримки.

3.3. Запит на партнерство з владою (49,2%)

- Понад **половина респондентів** хоче **налагодити системну взаємодію з ОМС**.
- Цей запит особливо актуальний:
 - для неформалізованих ініціатив, які не мають доступу до місцевих бюджетів чи публічного простору;

- для організацій, які вже стикались з бар'єрами у співпраці (пит. 8 і 9).

Проблема: навіть за наявності бажання - **відсутні механізми, регламенти, модератори діалогу.**

Необхідні **нові інституційні формати** партнерства: громадські ради, відкриті платформи, партнерські меморандуми, «кошки підтримки».

3.4. Доступ до матеріальних ресурсів (46,8%)

- Організації потребують:
 - офісів, коворкінгів;
 - техніки (ноутбуки, принтери, проектори);
 - транспорту (власного або муніципального);
 - складів, залів, хабів.

Це особливо важливо для сільських і мобільних ініціатив, які:

- не мають де зустрічатися;
- не мають базової техніки для документації, звітності;
- змушені орендувати простори за особисті кошти.

Це **інфраструктурний вимір несталості сектору**, який рідко враховується у стратегічному плануванні.

4. Порівняння з іншими питаннями

Взаємозв'язок із	У чому зв'язок
Питання 6	Майже ідентична структура проблем і запитів (фінанси, вигорання, техніка, освіта) - це підсилює достовірність даних
Питання 12	Теми навчання відповідають освітнім запитам у цьому питанні
Питання 13–14	Відсутність партнерств і просторів корелює з запитом на співпрацю та інфраструктуру

5. Теоретичне осмислення: ресурсний потенціал у громадянському суспільстві

Теорія інституційної спроможності :

Організація не може реалізувати свою місію, якщо в неї **немає не лише коштів, а й знань, простору, партнерств і довіри.**

У цьому контексті:

- Громадянське суспільство Чернігівщини демонструє **високу мотивацію**, але **низьку інституційну спроможність** через дефіцит базових ресурсів.

6. Практичні рекомендації:

Для донорів:

- Створення **фінансових інструментів для малих ініціатив** (гранти на €1–5 тис., мінімальна звітність).
- Запровадження **регіональних програм з розвитку організаційного потенціалу**:
 - фасилітовані тренінги;
 - менторські сесії;
 - цифрові навчальні платформи.

Для ОМС:

- Відкриття **муніципальних ресурсних центрів** (простір, техніка, консультування).
- Створення **постійної комунікаційної структури з ОГС** - інституалізовані зустрічі, громадські ради, спільні форуми.

Для самих ОГС:

- Визначення **ключових внутрішніх бар'єрів** і підготовка **індивідуальних стратегій розвитку**;
- Асоціація з іншими ОГС для спільного подання заявок і спільного використання ресурсів.

7. Висновки до питання 7

1. Найбільш критичні запити – **фінансування та навчання** – демонструють, що більшість ініціатив перебувають у фазі **інституційного виживання**, а не розвитку.
2. Запит на **партнерство з владою** свідчить про готовність до співпраці, проте **бракує структур для діалогу**.

3. Високий запит на інфраструктуру підтверджує потребу у **регіональних хабах підтримки громадянського суспільства**

Питання 8. Чи маєте досвід співпраці з місцевою владою (ОМС)?

(ОМС - органи місцевого самоврядування)

1. Мета запитання

Мета цього питання - визначити:

- **ступінь залучення громадських ініціатив до процесів місцевого самоврядування;**
- **якісну межу між громадським сектором і владою - чи існує фактична взаємодія, чи обидві сторони працюють паралельно;**
- **потенціал до побудови партнерства, коаліцій, участі в місцевому управлінні.**

Це питання є основою для діагностики **інституційної довіри й соціального капіталу** на місцевому рівні.

2. Кількісні результати (N = 126)

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Так	49	38.9%
Ні	77	61.1%

3. Інтерпретація результатів

3.1. Понад 60% - не мали досвіду співпраці з владою

- Це критичний показник: **більшість активних ініціатив залишаються поза офіційними комунікаційними і політичними процесами в громадах.**
- Вони не залучаються до:
 - формування місцевих політик;
 - розподілу ресурсів;

- участі в консультаціях чи плануванні розвитку;
- реалізації соціальних програм.

Це свідчить про **відсутність реального діалогу між владою та громадським сектором**, а також про **недовіру або слабку ініціативність** з обох сторін.

3.2. Менше 40% мають досвід взаємодії

- При цьому, як видно з **Питання 9**, лише **12%** з них оцінили досвід як **позитивний**.
- Тобто, навіть серед тих, хто мав досвід, **більшість не сприймає його як партнерський або ефективний**.

3.3. Географічна диференціація (за якісними коментарями)

- **Сільські громади** або невеликі ОТГ - переважно вказують на відсутність будь-якого зв'язку.
- **Міста (Чернігів, Ніжин)** - іноді є формальна співпраця через громадські ради, але часто вона **декоративна**, без реального впливу.

4. Причини низького рівня співпраці (якісні коментарі респондентів):

- Ігнорування ініціатив з боку чиновників;
- Страх політичної залежності або використання ГО «в політичних цілях»;
- Відсутність каналів комунікації;
- Байдужість або незнання владою потенціалу громадських організацій;
- Брак ініціативи з боку самих ОГС - «не звертались, бо не очікували підтримки».

5. Соціологічна інтерпретація

Теоретичний підхід: інституційна інтеграція громадянського суспільства

Повноцінне громадянське суспільство не може існувати **ізолювано** - йому потрібен **політичний канал комунікації**, у вигляді доступу до локальної влади, механізмів впливу, консультацій, публічних інтерфейсів.

В Чернігівській області ми спостерігаємо **низьку інтегрованість** громадського сектору у процеси місцевого самоврядування - **інституційний розрив**, який послаблює потенціал до сталого розвитку громад.

Теорія соціального капіталу:

Взаємодія між владою і громадськістю створює **довіру, правила гри, спільну відповідальність**. Якщо вона відсутня - розвивається **атомізація, замикання ініціатив на себе**, слабка політична культура.

6. Практичне значення

Для донорів:

- Необхідно інвестувати в проєкти, що формують сталі механізми співпраці **ОГС–ОМС** (не лише короткі заходи, а довготривалі платформи, форуми, партнерства).

Для органів місцевого самоврядування:

- Розробити **відкриті канали залучення громадських ініціатив** до бюджетування, соціального планування, моніторингу послуг.
- Публічно запрошувати ініціативи до партнерства - **змінити тональність з "владного" на "партнерський"**.

Для ОГС:

- Ініціювати запити на співпрацю;
- Бути готовими до **оформлення результатів своєї діяльності** для представлення на рівні громад;
- Відстоювати право участі у розробці політик через громадські ради, відкриті слухання.

7. Висновки до Питання 8

1. **Більшість ОГС у Чернігівській області не мають досвіду співпраці з місцевою владою** - що свідчить про **функціональну роз'єднаність** між двома секторами.
2. Відсутність досвіду - це як інституційна вада системи, так і наслідок **браку ініціативи / каналів взаємодії**.
3. Розбудова сталого громадянського суспільства **неможлива без партнерства з владою**, тому потрібно **перезапустити локальні механізми взаємодії**.

Питання 9. Як би ви охарактеризували співпрацю з місцевою владою (ОМС)?

(Запитання адресувалося лише тим, хто вказав наявність досвіду співпраці у Питанні 8)

1. Мета запитання

Це питання є **якісним продовженням до Питання 8**, яке фіксувало сам факт взаємодії.

Мета Питання 9 - визначити:

- **характер і якість цієї взаємодії;**
- чи носить вона партнерський, формальний чи конфліктний характер;
- **рівень довіри до місцевої влади**, що є індикатором соціального капіталу в громаді.

Також це запитання дозволяє **відслідкувати бар'єри на рівні практики**: що саме заважає побудувати ефективну співпрацю навіть у тих випадках, коли вона формально існує.

2. Кількісні результати

(серед тих, хто має досвід співпраці: **49 респондентів** з 126 загалом)

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Позитивна, партнерська	6	12.2%
Нейтральна, формальна	18	36.7%
Негативна, проблемна	25	51.1%

3. Інтерпретація результатів

3.1. Лише 12,2% оцінили співпрацю як партнерську

- Дуже низький рівень **ефективної взаємодії**.
- Таку оцінку здебільшого давали:
 - організації, які працюють з освітніми або культурними напрямками;
 - ГО, які мають юридичну реєстрацію та позитивну репутацію у громаді;
 - ініціативи, що мають формалізовані домовленості (меморандуми, договори про співпрацю).

Це означає, що **ефективне партнерство - поодиноке явище**, а не поширена практика.

3.2. Найбільша група (51,1%) - мали негативний досвід

- Характерні риси негативної взаємодії (згідно з якісними коментарями):

- байдужість чиновників до ініціатив громадськості;
- блокування рішень, відмова у підтримці;
- звинувачення в «політизації» ініціатив;
- відсутність реагування на запити.

Домінування негативного досвіду свідчить про **глибоку кризу довіри** до місцевого самоврядування з боку громадського сектору.

3.3. 36,7% - формальна взаємодія, без реального впливу

- Ця група зазначає, що:
 - співпраця існує лише на рівні запрошень на заходи;
 - ОМС «використовує» ГО для звітності чи медійності;
 - немає включення ГО до процесу прийняття рішень;
 - участь є **символічною, а не процедурною**.

Це демонструє **поширену практику декоративної взаємодії**, коли механізми формально існують, але не функціонують ефективно.

4. Причини негативної або формальної співпраці (на основі коментарів респондентів)

- **Брак культури взаємодії** у владних структурах;
- **Недовіра** до громадських ініціатив як до нестабільних або «непрофесійних»;
- **Відсутність нормативних інструментів** співпраці (типові положення, протоколи, ради тощо);
- Влада не бачить у громадському секторі **партнера**, лише «об'єкт» або «загрозу».

5. Соціологічна інтерпретація

Теоретична рамка: Клієнтелістська модель влади vs. партнерська модель управління

- В умовах клієнтелізму влада **ієрархічно домінує** і не визнає громадянське суспільство як самостійного гравця.
- Партнерська модель передбачає:
 - делегування повноважень;
 - спільне планування;
 - двосторонню відповідальність.

За відповідями респондентів, Чернігівщина **залишається в системі вертикальної влади**, де:

- громадянське суспільство маргіналізоване,
- співпраця залежить від **особистих контактів**, а не інституцій.

6. Порівняння з іншими питаннями:

- У Питанні 8 - 61% взагалі не мали досвіду співпраці;
- Серед 39%, які мали - **2/3 вважають її або негативною, або формальною**;
- Загалом - **близько 80% сектору не мають ефективної взаємодії з ОМС**.

7. Практичне значення

Для органів місцевого самоврядування:

- Необхідно **переформатувати співпрацю з ОГС**: від одноразових контактів - до системних партнерств.
- Створити **протоколи взаємодії** з громадськими ініціативами: положення про участь, регулярні зустрічі, відкриті обговорення.

Для донорів:

- Підтримувати проекти, які спрямовані на **побудову механізмів співпраці ОМС–ОГС**:
 - громадські ради,
 - публічні платформи,
 - спільне планування стратегій розвитку громад.

Для громадських організацій:

- Навчатися **адвокації, комунікації з владою**;
- Формалізувати свої ініціативи;
- Виходити з індивідуального рівня на **рівень мереж, коаліцій** - це збільшує вагу при взаємодії з владою.

8. Висновки до Питання 9

1. Лише **1 із 8 організацій має позитивний досвід партнерства з місцевою владою**.
2. Більшість мають **негативний або формальний досвід**, що підтверджує **функціональну кризу співпраці на місцевому рівні**.
3. Необхідний **перезапуск взаємодії** за участі посередників, навчання та створення інституційних правил співпраці.

Питання 10. Наскільки ви поінформовані про доступні грантові / донорські можливості для вашої організації / ініціативи?

1. Мета запитання

Це запитання має на меті визначити:

- **Рівень інформаційної доступності** донорських програм для громадського сектору Чернігівської області;
- Наскільки представники ОГС **знають про можливості фінансування**, що напряму впливає на спроможність організацій залучати ресурси;
- Виявити **потребу у навігаційній та освітній підтримці** щодо доступу до фінансових джерел.

Грантова поінформованість - це ключовий фактор фінансової стабільності, організаційного розвитку та участі в масштабніших ініціативах.

2. Кількісні результати (N = 126)

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Добре поінформовані	18	14.3%
Частково поінформовані	63	50.0%
Мало знаємо / не орієнтуємося	45	35.7%

3. Інтерпретація результатів

3.1. Лише 14,3% добре орієнтуються в грантових можливостях

- Ці організації зазвичай:
 - мають досвід участі у грантах;
 - мають доступ до професійних мереж (інформаційні канали, телеграм-канали, розсилки донорів, сайти тощо);
 - можуть самостійно заповнювати заявки;
 - часто вже є юридично зареєстрованими ГО з досвідом.

Цей сегмент становить **лише 1 із 7 організацій**, і є потенційною опорою для ширшої мережі, але він не є домінантним у регіоні.

3.2. Половина (50%) - частково поінформовані

- Це наймасовіша категорія. Типово:
 - знають про існування грантів, але не розуміють механіки;
 - мають обмежений досвід - наприклад, подавалися, але не отримували;
 - орієнтуються лише на національні/великі донорські програми, не мають досвіду участі в мікрогрантах.

Ця група має **високий потенціал розвитку**, якщо отримує:

- доступ до адаптованої інформації;
- практичні навчання;
- шаблони заявок;
- супровід або менторську підтримку.

3.3. 35,7% - не орієнтуються зовсім

- Це третина всіх учасників опитування - **виключені з грантового поля**.
- Типово:
 - не знають, де шукати актуальні можливості;
 - не мають технічних навичок (не користуються спеціалізованими платформами, не мають постійного доступу до інтернету);
 - не мають достатньої формалізації (реєстрації, банківських рахунків тощо), тому не розглядають гранти як доступний ресурс.

Це - **група ризику**, оскільки працює на самофінансуванні, швидко виснажується і випадає з траєкторій розвитку.

4. Причини низької поінформованості (за якісними коментарями)

- Відсутність єдиного інформаційного ресурсу;
- Складність самостійного пошуку можливостей;
- Неадаптованість умов грантів для малих неформалізованих ініціатив;
- Страх перед «бюрократією» в подачі заявки;
- Відсутність фахових кадрів (грант-менеджерів, координаторів).

5. Теоретичний аналіз: інформаційна нерівність як форма структурної вразливості

З позиції сучасної соціології:

Інформаційний капітал є ресурсом такої ж важливості, як і фінансовий.

Відсутність доступу до інформації **відтворює нерівність**: ініціативи залишаються на «нижчих щаблях» соціального поля, не маючи змоги підвищити свій статус.

У випадку Чернігівщини:

- Інформаційна нерівність **репродукує ресурсну та інституційну слабкість**;
- Вона **поглиблює розрив між «зрілими ГО» та «новими ініціативами»**.

6. Порівняння з іншими питаннями

Питання	Взаємозв'язок
Пит. 6	Запит на фінансування - системна потреба, але низький рівень знань як це зробити
Пит. 7	83% зазначили потребу у грантовій підтримці - при тому, що лише 14% добре орієнтуються
Пит. 12	Теми навчання, які респонденти хочуть опанувати, включають фандрейзинг (74,6%)

Є чіткий зв'язок: **люди хочуть фінансування, але не мають знань, де його знайти і як його залучити.**

7. Практичні рекомендації

Для донорів:

- Створити **просту інформаційну інфраструктуру на регіональному рівні**:
 - телеграм-канал/чат із регулярною підбіркою грантів;
 - розсилки доступною мовою;
 - довідники, чек-листи, шаблони заявок.
- Підтримувати **інституції-посередники** (хаби, платформи, навчальні центри), які будуть допомагати ініціативам шукати та готувати заявки.

Для ОМС:

- Публічно розміщувати інформацію про місцеві та партнерські грантові програми на сайтах громад;
- Включати представників ОГС до конкурсних комісій.

Для ОГС:

- Проходити навчання з фандрейзингу та розробки проєктів;

- Формувати локальні мережі для **спільного подання заявок** (коаліції, консорціуми);
- Визначити в команді відповідального за моніторинг грантових можливостей.

8. Висновки до Питання 10

1. Близько 86% респондентів або погано, або частково поінформовані про донорські програми, що є серйозною перешкодою для фінансової стійкості сектора.
2. Громадський сектор потребує не лише фінансових ресурсів, а й супроводу в їх пошуку і залученні.
3. Без вирішення питання інформаційного доступу - усі інші запити (на гранти, розвиток, сталість) залишаються нереалізованими.

Питання 11. Чи маєте ви досвід участі у навчальних програмах, тренінгах або курсах для волонтерів та представників ОГС?

1. Мета запитання

Це запитання було сформульоване для з'ясування:

- Який відсоток громадських ініціатив **має досвід формального навчання**;
- Наскільки сектор **професіоналізований** або діє інтуїтивно, без спеціальної підготовки;
- Чи існує **доступ до освітніх можливостей**, особливо у віддалених громадах;
- Які передумови існують для запровадження **навчальних програм у майбутньому**.

Загалом, це запитання допомагає виявити **наявність знаннєвого капіталу** в секторі громадянського суспільства.

2. Кількісні результати (N = 126)

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Так	51	40.5%
Ні	75	59.5%

3. Інтерпретація результатів

3.1. 59,5% респондентів - не проходили жодних навчань

- Це тривожний індикатор:
 - майже 2 з 3 учасників не мають досвіду навчання;
 - велика частина організацій працює **на інтуїтивному рівні, без базової підготовки**;
 - це стосується як внутрішніх процесів (планування, звітність), так і зовнішньої діяльності (адвокація, партнерство, фандрейзинг).

Це підтверджує, що **низький рівень інституційної спроможності сектору пов'язаний не лише з браком ресурсів, а й з браком знань.**

3.2. Лише 40,5% мають досвід навчання

- Ті, хто проходив навчання, зазвичай:
 - були учасниками програм національних або міжнародних донорів (ICAP Єднання, USAID, ПРООН, тощо);
 - є юридично оформленими ГО або мають досвід участі у грантових конкурсах;
 - мають доступ до онлайн-освіти або включені в інформаційні мережі.

Цей сегмент - **ядро потенційних регіональних фасилітаторів**: вони можуть ділитися знаннями з менш досвідченими ініціативами.

3.3. Причини відсутності навчального досвіду (за коментарями респондентів):

- Відсутність інформації про доступні програми;
- Навчання зазвичай проводяться у великих містах - **географічна недоступність**;
- Брак часу або перевантаженість активістів;
- Відсутність довіри до формальних курсів або переконання, що «волонтерство не потребує спеціальних знань»;
- Частина ініціатив існує неформально, **не розглядає себе як учасника системи ОГС**, тому не включається в такі програми.

4. Теоретична рамка: знаннявий капітал і соціальна мобільність у громадянському секторі

Згідно з теорією капіталів П'єра Бурдьє:

Культурний капітал (у вигляді знань, кваліфікацій, навичок) є ключовим чинником соціального піднесення, стабільності та ефективності.

У громадянському суспільстві знання:

- **підвищують якість управління** в організації;
- створюють **довіру донорів**;
- дозволяють **вибудовувати партнерства** на рівні стратегій, а не лише виконання технічних задач.

У Чернігівській області - спостерігається **недостатній обсяг культурного капіталу у більшості ініціатив**, що поглиблює їх залежність від зовнішніх рішень і обмежує зону впливу.

5. Порівняння з іншими питаннями:

Питання	Взаємозв'язок
Пит. 6	Брак знань згадується як одна з основних труднощів (41,3%)
Пит. 7	72,2% респондентів вважають навчання пріоритетною потребою
Пит. 12	74,6% респондентів потребують навчання з фандрейзингу, 55% - з управління проєктами

6. Практичні рекомендації

Для донорів:

- Запуск **регіональних або онлайн-програм для новачків у громадському секторі** (базові курси: «Як створити ініціативу», «Як податися на грант», «Як працювати з владою»);
- **Менторські програми** з локальними менторами;
- Інтеграція навчання в грантові конкурси - «навчись, щоб податися».

Для місцевої влади:

- Ініціювати **локальні освітні програми за участю активістів**;
- Створити **реєстр ініціатив**, які можна інформувати про навчальні можливості;
- Сприяти участі ОГС у навчальних програмах через муніципальні платформи.

Для ОГС:

- Об'єднуватись у **коаліції** для спільного навчання;
- **Формулювати запити до донорів або регіональних партнерів** про необхідність тренінгів;

- Інвестувати в навчання лідерів, навіть у межах самофінансування (онлайн-курси, відкриті ресурси).

7. Висновки до Питання 11

1. **Більшість респондентів ніколи не навчалися у формальних програмах для ОГС чи волонтерів** - це значна перешкода для якісного зростання сектора;
2. Водночас, інші питання демонструють **високу мотивацію до навчання**, що свідчить про **потенціал зростання за умов створення доступу до освіти**;
3. Необхідно **системно працювати над підвищенням освітнього рівня громадянського сектору через менторство, онлайн-формати, регіональні школи активізму**.

Питання 12. Які теми навчання є для вас актуальними?

(Можна обрати кілька варіантів)

1. Мета запитання

Питання покликане:

- Виявити **реальні потреби** організацій у знаннях і навичках;
- Сформулювати **навчальний запит знизу** – тобто не від донорів, а від самих активістів;
- Визначити **стратегії підвищення інституційної спроможності** громадського сектору в регіоні;
- Спроектувати **пріоритети навчальних програм**, враховуючи практичні виклики ОГС.

Це питання логічно продовжує Питання 11 і дає якісну карту знансєвих дефіцитів.

2. Кількісні результати (N = 126, дозволено кілька відповідей):

Тема навчання	Кількість	Частка (%)
Фандрейзинг / пошук фінансування	94	74.6%
Проектний менеджмент	82	65.1%
Співпраця з органами місцевої влади	69	54.8%

Психоемоційна стійкість / подолання вигорання	58	46.0%
Адвокація / участь у прийнятті рішень	53	42.1%
Комунікації / медіа / публічна презентація	42	33.3%
Юридичні аспекти діяльності ОГС / волонтерських груп	40	31.7%
Інше (власні варіанти)	9	7.1%

3. Інтерпретація результатів

3.1. №1 – Фандрейзинг (74,6%)

- Наймасовіший запит. Це відповідає структурі відповідей на Питання 6 і 7 (нестача фінансування як головна щоденна трудність).
- Під фандрейзингом респонденти мають на увазі:
 - пошук грантів;
 - написання заявок;
 - краудфандинг;
 - робота з донорами.

Це не лише про фінанси – це про **незалежність, розвиток і стабільність** організації.

3.2. Проєктний менеджмент (65,1%)

- Респонденти демонструють **усвідомлення потреби в системному управлінні**:
 - планування,
 - реалізація,
 - звітність,
 - моніторинг результатів.

Це - **перехід від хаотичної до структурованої діяльності**, що підвищує довіру донорів, ефективність команд і прозорість.

3.3. Співпраця з владою (54,8%)

- Запит підтверджує дані Питань 8 і 9: велика частка організацій або не мала співпраці з ОМС, або мала **негативний/формальний досвід**.
- Теми, які запитуються:
 - як правильно комунікувати з владою;
 - як брати участь у консультаціях;
 - як впливати на бюджетні процеси.

Це свідчить про **готовність до партнерства**, за умови відповідних знань і навичок.

3.4. Психоемоційна стійкість / вигорання (46%)

- Запит на навчання з психологічної підтримки означає:
 - високий рівень емоційного виснаження в командах;
 - брак знань, як підтримувати себе і колег;
 - потребу у навичках саморегуляції, рефлексії, командної роботи.

Психоемоційне навчання - це **інвестиція в довготривалість ініціатив**, які інакше згорають після першого року діяльності.

3.5. Адвокація та участь у прийнятті рішень (42,1%)

- Цей запит - **показник політичної суб'єктності** сектору: частина ОГС готові не лише реагувати, а й впливати.
- Теми:
 - як впливати на політики;
 - як подавати петиції / ініціювати громадські слухання;
 - як вести діалог із владою з позиції сили.

Це - індикатор **зростання громадянської активності**, що виходить за межі волонтерства.

3.6. Комунікації / медіа / публічна презентація (33,3%)

- Запит пов'язаний з:
 - бажанням краще презентувати себе громаді та донорам;
 - розумінням значення публічного іміджу;
 - потребою вести соцмережі, писати звіти, працювати з журналістами.

Це - крок до **видимості і публічної легітимності** громадських ініціатив.

3.7. Юридичні аспекти діяльності (31,7%)

- Особливо актуально для:
 - неформалізованих груп, які хочуть зареєструвати ГО;
 - організацій, що мають справу з договорами, субгрантами;
 - тих, хто стикається з питаннями податків, бухгалтерії, персональних даних.

Цей запит вказує на **інституційну незрілість**, але водночас - бажання до професіоналізації.

4. Теоретична рамка: знання та інфраструктура громадянського суспільства

Теорія знаньних режимів:

Громадянське суспільство може функціонувати ефективно лише за умови **системного виробництва, поширення та використання прикладних знань**.

У Чернігівській області:

- Відчувається **гострий дефіцит прикладних знань** для ефективного функціонування ОГС;
- Запит на знання **є комплексним**: від стратегічного управління до психології та юридики;
- Це створює умови для формування **регіональної освітньої екосистеми для ОГС**.

5. Практичні рекомендації

Для донорів:

- Формувати **модульні програми навчання** з фокусом на реальні запити регіону;
- Інвестувати у **локальних тренерів та фасилітаторів**, що мають досвід у громадському секторі;
- Створити **відкриту освітню платформу** (онлайн або офлайн) на базі регіональних хабів.

Для регіональної влади / ОМС:

- Партнерство з ОГС для спільного навчання;

- Підтримка навчальних заходів у громадах: надання залів, логістики, комунікації.

Для самих ОГС:

- Самоорганізовуватись для навчання: формувати запити, обмінюватись знаннями;
- Залучати більш досвідчені організації до менторства;
- Систематично фіксувати прогалини у навичках команди й шукати можливості для їх покриття.

6. Висновки до Питання 12

1. Навчальний запит громадського сектору - потужний, чітко структурований і практично орієнтований.
2. Провідні теми – **фандрейзинг, проєктний менеджмент, співпраця з владою** – прямо корелюють із ключовими проблемами, виявленими в анкеті.
3. Це підтверджує: **навчання не є «додатковим» - воно є системною умовою розвитку сектору.**
4. Потреби в навчанні мають бути **вбудовані в інфраструктуру підтримки ОГС на рівні області.**

Питання 13. Чи маєте досвід співпраці з іншими громадськими ініціативами або організаціями?

1. Мета запитання

Питання спрямоване на вивчення:

- **рівня горизонтальної взаємодії** між ОГС у регіоні;
- наявності **мережевого капіталу** в секторі: обміну ресурсами, досвідом, підтримки;
- ступеня **конкуренції vs кооперації** серед організацій;
- виявлення потенціалу для **регіональних коаліцій**, партнерських платформ і об'єднаних ініціатив.

У фокусі – наскільки активний громадський сектор **пов'язаний між собою**, чи переважає **фрагментована структура**, що знижує вплив і ефективність.

2. Кількісні результати (N = 126)

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Так	54	42.9%
Ні	72	57.1%

3. Інтерпретація результатів

3.1. 57,1% - не мають досвіду співпраці з іншими ОГС

- Переважає **ізолювана діяльність**, коли організації працюють самостійно, не будуючи партнерств.
- Типові ситуації:
 - відсутність знання про інших активістів у громаді або області;
 - відсутність довіри до інших організацій;
 - враження, що організації «конкурують» між собою за ресурси;
 - локальний, а не регіональний або галузевий фокус діяльності.

Це сигналізує про **роздрібненість та слабе горизонтальне з'єднання сектора**.

3.2. Лише 42,9% мають досвід взаємодії

Це менше половини організацій. Ті, хто співпрацює:

- часто роблять це в рамках спільних заходів (тренінгів, акцій, фестивалів);
- переважно з організаціями зі схожих напрямів (волонтерство, гуманітарна допомога, молодіжна робота);
- рідше - створюють **формальні коаліції або об'єднані проєкти**.

Це свідчить про **низький рівень інституційної інтеграції** - співпраця переважно ситуативна, неструктурована.

4. Причини низького рівня співпраці (за коментарями респондентів):

- Відсутність інформації про інші ініціативи в регіоні;
- Відсутність платформи/простору для знайомства й обміну;
- Недовіра до інших організацій через відсутність стандартів прозорості;
- Висока завантаженість та обмежені ресурси;
- Переконавання, що "всі самі по собі краще справляються".

5. Теоретична рамка: соціальний капітал і горизонтальна інтеграція про соціальний капітал:

Рівень довіри та взаємодії між організаціями впливає на **ефективність вирішення спільних проблем**.

Високий соціальний капітал - це наявність довготривалих зв'язків, платформ, спільних рішень.

У випадку Чернігівщини:

- Ми маємо **низький рівень горизонтального соціального капіталу**;
- Сектор фрагментований - багато ініціатив, але вони працюють ізольовано.

6. Практичне значення

Наслідки слабкої взаємодії:

- подвоєння зусиль і дублювання проєктів;
- втрата можливостей для спільних заявок на гранти;
- відсутність узгодженої адвокації чи громадського тиску;
- слабка ідентичність регіонального громадянського сектору.

Спільна дія завжди має більшу **легітимність, стійкість і помітність**, ніж одинична.

7. Рекомендації

Для донорів:

- Підтримувати **мережеві, об'єднані ініціативи**;
- Заохочувати до створення **партнерських проєктів та коаліцій**, наприклад:
 - обов'язкова умова співпраці 2+ організацій в грантовій заявці;
 - гранти для міжорганізаційного обміну або об'єднаних заходів.

Для ОГС:

- Ініціювати створення **локальних платформ взаємодії** (хаби, коаліції, форуми);
- Вести регулярну мапу громадських ініціатив у своїй території;
- Ділитися досвідом та ресурсами (простором, експертизою, технікою).

Для місцевої влади:

- Підтримувати міжорганізаційні формати: партнерські круглі столи, громадські ради, спільні консультації.

8. Висновки до Питання 13

1. **Більшість ініціатив Чернігівщини діють ізольовано**, не маючи досвіду співпраці з іншими ОГС;

2. Це свідчить про **структурну слабкість громадянського сектору як спільноти**;
3. Для зростання впливу, ефективності та стійкості - необхідно **створити умови для горизонтальної взаємодії, обміну і довіри**.

Питання 14. Чи вистачає у вашій громаді майданчиків / просторів для співпраці та обміну досвідом?

1. Мета запитання

Це запитання досліджує:

- Чи існують **фізичні та соціальні простори** для взаємодії між представниками громадянського суспільства;
- Наявність **інфраструктури комунікації, партнерства, спільної дії**;
- Умови для **горизонтальної інтеграції ОГС**;
- Визначення **інституційного середовища**, що може або сприяти, або перешкоджати сталому розвитку громадських ініціатив.

Простори співпраці - це не лише кімнати чи зали, а й **структури доступу, модерації, обміну інформацією, безпеки та включення**.

2. Кількісні результати (N = 126)

Варіант відповіді	Кількість	Частка (%)
Так	28	22.2%
Ні	98	77.8%

3. Інтерпретація результатів

3.1. 77,8% респондентів відповіли, що в їхній громаді не вистачає майданчиків для співпраці

- Це надзвичайно високий показник **структурного дефіциту інфраструктури для громадянського суспільства**.
- Йдеться про відсутність:
 - фізичних просторів (коворкінги, хаби, креативні центри, ресурсні кімнати);
 - платформ взаємодії (громадські ради, регулярні зустрічі, тематичні форуми);
 - модераторів або посередників співпраці.

За відсутності таких майданчиків, ініціативи:

- залишаються у «власній бульбашці»;
- не мають контактів із суміжними організаціями;
- **не формують мережі, коаліції, спільні практики.**

3.2. Лише 22,2% мають доступ до таких просторів

- За коментарями - це переважно:
 - Чернігів та кілька міст із активними молодіжними хабами;
 - ОГС, які співпрацюють із закладами освіти чи культури і тимчасово використовують їх приміщення;
 - організації, які мають власний офіс.

Але навіть серед тих, хто має простори, **часто відсутній механізм відкритого доступу для інших ініціатив.**

4. Причини відсутності майданчиків (за коментарями респондентів):

- У громадах відсутні хаби або відкриті простори, доступні для громадськості;
- Заклади культури/освіти - **не дозволяють використовувати свої приміщення для активізму;**
- Висока вартість оренди;
- Відсутність політики підтримки ОГС на рівні ОМС;
- Неможливість облаштувати простір через брак ресурсів.

5. Теоретичний контекст: публічні простори як інституція громадянського суспільства

публічний простір – це передумова демократії:

Це місце, де формується громадська думка, здійснюється критичне обговорення, твориться спільна дія.

У сучасному розумінні:

- Простір - це не лише фізичне місце, а **структурна можливість для взаємодії;**
- Просторове виключення = **соціальне виключення.**

В Чернігівській області ми маємо **поширене просторове виключення громадських ініціатив із публічної сфери.**

6. Практичне значення

Наслідки відсутності спільних майданчиків:

- Ініціативи не знають про діяльність одна одної;
- Відсутність довіри, оскільки немає умов для знайомства;
- Знижується якість партнерства та обміну досвідом;
- Втрачаються можливості для кооперації, спільних проєктів, колективного впливу.

7. Рекомендації

Для донорів:

- Підтримка створення **регіональних громадських просторів / хабів**:
 - багатофункціональних (для навчань, зустрічей, мікропроєктів);
 - з відкритим доступом і координацією;
 - із гнучкою системою використання.
- Включення до грантових програм компоненту «облаштування простору».

Для ОМС:

- Передача частини муніципальних приміщень у **безкоштовне чи пільгове користування** ОГС;
- Створення **муніципальних центрів підтримки громадянського суспільства**;
- Інституційна підтримка громадських просторів (комунікація, ресурсна база, визнання).

Для самих ОГС:

- Кооперація для спільного користування приміщеннями;
- Ініціювання запитів до влади на облаштування відкритих просторів;
- Створення **мобільних майданчиків співпраці** (онлайн-хаби, тимчасові об'єднання, зустрічі на нейтральній території).

8. Висновки до Питання 14

1. Три чверті громадських ініціатив Чернігівщини не мають доступу до **просторів співпраці**, що вказує на глибокий **інфраструктурний розрив**.
2. Відсутність майданчиків призводить до **фрагментації сектору, зниження довіри і втрати потенціалу партнерства**.
3. **Фізичний простір - це передумова публічної дії**, тому інвестиції в інфраструктуру є критично важливими для розвитку громадянського суспільства в області.

Питання 15. Що, на вашу думку, є головною потребою для розвитку громадянського суспільства

в регіоні?

Відкрите запитання з можливістю вказати кілька відповідей.

1. Мета запитання

Це узагальнююче запитання, покликане:

- З'ясувати, якими учасники бачать першочергові умови для зростання сектора;
- Дозволити респондентам вийти за межі перелічених варіантів у попередніх питаннях;
- Виявити стратегічні вектори розвитку – що саме, на думку учасників, дасть довготривалий ефект;
- Допомогти сформулювати політичні, організаційні та програмні рекомендації для донорів, ОМС та самих ініціатив.

Це питання дає можливість самовизначення громадського сектору як суб'єкта планування власного розвитку.

2. Типові відповіді (узагальнені категорії з 126 відповідей)

Категорія відповіді	Кількість згадок	Частка (%)
Фінансова підтримка / доступ до грантів	87	69.0%
Розвиток людського потенціалу / навчання	73	57.9%
Об'єднувальні платформи / мережування / хаби	65	51.6%
Партнерство з владою / включення у процеси	48	38.1%
Юридична підтримка / інституційна допомога	33	26.2%
Комунікаційна підтримка / публічність	28	22.2%
Психоемоційна підтримка / уникнення вигорання	17	13.5%

3. Інтерпретація результатів

3.1. Фінансова підтримка – головна потреба (69%)

- Запит стабільно підтверджується крізь усі попередні питання (6, 7, 10, 12).
- Більшість ініціатив **фінансово не забезпечені**, не мають резервів і залежать від точкових зборів або власних внесків.
- Ідеться не лише про кошти, а про:
 - сталі грантові програми;
 - доступ до мікрогрантів;
 - спрощення процедур подання;
 - довготривалі підтримуючі фонди.

Ресурсна нестабільність - головний бар'єр функціонування громадського сектору.

3.2. Розвиток людського потенціалу (57,9%)

- Пов'язано з темами навчання, фаховості, лідерства.
- Потреба у:
 - програмному менеджменті;
 - фандрейзингу;
 - організаційному розвитку;
 - формуванні команд, боротьбі з вигоранням.

Людський капітал визначає спроможність ОГС працювати не епізодично, а системно.

3.3. Об'єднувальні платформи, хаби, простори (51,6%)

- Пряма відповідь на структурну проблему, виявлену в Питаннях 13 і 14.
- Ініціативи хочуть:
 - мати фізичний простір;
 - зустрічатись, знайомитись, навчатися, розробляти спільні проекти;
 - працювати не у вакуумі, а в **мережевому середовищі довіри**.

Наявність хабу або майданчика - це інфраструктура горизонтального сектору.

3.4. Партнерство з владою (38,1%)

- Респонденти прагнуть:
 - прозорого доступу до участі в розробці політик;

- партнерської співпраці, а не ігнорування;
- представлення у радах, комісіях, робочих групах.

Це означає, що попри низький рівень співпраці зараз (Пит. 9), **ініціативи готові до діалогу, але на рівних умовах.**

3.5. Юридична та інституційна підтримка (26,2%)

- Багато ініціатив або не мають юридичного статусу, або мають труднощі в адмініструванні;
- Потреба у:
 - консультаціях;
 - спрощенні реєстраційних процедур;
 - зразках документів;
 - бухгалтерській / юридичній допомозі.

Юридичне посилення - це основа для зростання і сталості ОГС.

3.6. Комунікації та публічність (22,2%)

- ОГС хочуть бути **видимими для громад, ЗМІ, влади;**
- Проблеми:
 - недостатньо навичок роботи в соцмережах;
 - обмежене охоплення аудиторій;
 - слабка присутність у медіа.

Видимість - умова впливовості.

3.7. Психоемоційна підтримка (13,5%)

- Часто - для малих волонтерських груп, що працюють в умовах стресу;
- Висока втома, вигорання, конфлікти всередині команд.

Психоемоційна стабільність - необхідна для довготривалих проєктів.

4. Соціологічна інтерпретація

Теорія організаційної екосистеми (Kania & Kramer, 2011):

Для сталого розвитку громадянського суспільства потрібна не лише підтримка окремих організацій, а **створення екосистеми підтримки**, яка включає:

- ресурси;
- знання;
- інфраструктуру;
- співпрацю;
- політичну волю.

Чернігівська область сьогодні має активні ініціативи, але **працює без екосистеми** – у ізоляції, нестабільності й з ризиком вигорання.

5. Рекомендації

Для донорів:

- Підтримка **стратегічної інфраструктури** (хаби, фонди підтримки, освітні програми);
- Перехід від коротких грантів до **інституційної підтримки ОГС**;
- Розвиток **локального лідерства і менторства**.

Для ОМС:

- Забезпечити **інституційний доступ ОГС до співпраці**;
- Налаштувати **механізми взаємодії з неприбутковим сектором**;
- Передбачити підтримку інфраструктури громадських просторів.

Для самих ОГС:

- Виходити за межі ізоляції – **об'єднуватись, шукати партнерів, спільно будувати інституції**;
- Інвестувати у **розвиток команд, знань, репутації**.

6. Висновки до Питання 15

- **Головні потреби громадського сектору регіону - це фінансування, знання, простори для співпраці і партнерство з владою;**
- **Це вказує на готовність сектору до зростання, але лише за умови цілісної системи підтримки;**
- Стратегія розвитку має бути комплексною, з фокусом на:
 - **ресурси,**
 - **професіоналізацію,**
 - **інфраструктуру,**
 - **довіру і співпрацю.**

УЗАГАЛЬНЮЮЧІ СТРАТЕГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

на основі дослідження стану та потреб громадянського суспільства Чернігівської області

1. Забезпечення доступу до фінансових ресурсів

Проблема:

- 69% респондентів вказали **фінансову нестабільність** як головну проблему;
- 86% - не мають достатньої обізнаності про грантові можливості;
- Бракує механізмів залучення коштів для малих та неформалізованих ініціатив.

Рекомендації:

- **Запровадити системну грантову підтримку малих ОГС** через мікрогранти та субгрантові програми;
- Створити **регіональну інформаційну платформу**, що агрегуватиме актуальні фінансові можливості;
- Включати до грантових програм компонент **фінансової грамотності та супроводу**.

2. Інституційний розвиток та навчання

Проблема:

- 59,5% респондентів ніколи не проходили навчання;
- Найбільший запит: фандрейзинг (74,6%), проєктний менеджмент (65,1%).

Рекомендації:

- Розробити **регіональні освітні програми** для ОГС: як базового рівня, так і поглиблені;
- Створити **мережу тренерів і менторів**, залучаючи досвідчені організації;
- Стимулювати **навчання у форматі “peer-to-peer”** (обмін досвідом між ОГС)

3. Розвиток горизонтальної взаємодії та міжсекторального партнерства

Проблема:

- 57,1% не мають досвіду співпраці з іншими ОГС;

- 77,8% не мають доступу до майданчиків співпраці.

Рекомендації:

- Створити **регіональні хаби / простори співпраці**, що забезпечать доступ до ресурсів, контактів і спільного планування;
- Підтримувати **мережеві ініціативи та партнерські проєкти** (гранти з умовою міжорганізаційної кооперації);
- Ініціювати щорічні **форуми громадянського суспільства області**.

4. Встановлення дієвих механізмів співпраці з органами місцевого самоврядування

Проблема:

- 61% респондентів не мали жодної співпраці з ОМС;
- Серед тих, хто мав - лише 12% оцінили її як партнерську.

Рекомендації:

- Розробити та впровадити **стандартизовані механізми взаємодії ОГС–ОМС**:
 - меморандуми;
 - громадські ради;
 - участь у стратегічному плануванні;
- Проводити **навчання для представників ОМС щодо роботи з громадськими ініціативами**;
- Забезпечити **інституційну участь ОГС у прийнятті рішень** на рівні громад.

5. Підтримка психоемоційної стійкості та вигорання команд

Проблема:

- 46% вказали на вигорання як щоденну проблему;
- 13,5% прямо назвали потребу у психологічній підтримці як стратегічну.

Рекомендації:

- Запровадити **психологічні програми підтримки для волонтерів і лідерів ОГС**;

- Включати психоемоційні модулі до навчальних програм;
- Створити **безпечні простори для обговорення труднощів і взаємопідтримки**.

6. Інфраструктура прозорості, довіри та безпеки

Проблема:

- Високий рівень розпорошеності, недовіри, нестачі публічності;
- 33% потребують навичок медіа-роботи.

Рекомендації:

- Створити **публічний реєстр активних ініціатив та організацій області**;
- Навчати ОГС **комунікаційній стратегії, репутаційному управлінню**;
- Запустити **медіаплатформу / дайджест громадських новин Чернігівщини**.

7. Інституційна адвокація на регіональному рівні

Проблема:

- ОГС не мають впливу на політики, хоча 42% прагнуть навчитись адвокації.

Рекомендації:

- Формувати **коаліції за інтересами** (наприклад, з питань молодіжної політики, довкілля, освіти);
- Підтримувати **адвокаційні кампанії, ініційовані знизу**;
- Забезпечити **фінансування ініціатив з розвитку місцевої демократії**.

Загальний висновок

Результати опитування демонструють **високу активність, але структурну крихкість громадянського сектору області**. Для його розвитку необхідна **системна, міжрівнева та міжсекторальна підтримка**.

Ключовими компонентами стратегії розвитку громадянського суспільства Чернігівщини мають стати:

1. **Фінансова сталість**
2. **Професіоналізація та навчання**

3. **Інфраструктура взаємодії**
4. **Партнерство з владою**
5. **Мережування та безпечні простори**